

в законодавстві (в тому числі у КК України), зважаючи на її положення вже відбулися значні зміни.

Однак, потрібно зазначити, що аналізуючи Стамбульську конвенцію, а саме ст. 40 даного документу яка має назву “Сексуальне домагання” в котрій зазначено, що: «сторони вживають необхідних законодавчих або інших заходів для забезпечення того, щоб будь-яка форма небажаної вербальної, невербальної або фізичної поведінки сексуального характеру, метою або наслідком якої є порушення гідності особи, зокрема шляхом створення залякувального, ворожого, принизливого або образливого середовища, підлягала кримінальній або іншій юридичній санкції», можливо зробити певні законотворчі пропозиції. А саме: враховуючи загальносвітові нормотворчі тенденції, визначення гендерно зумовленого насильства, а також зважаючи на положення Стамбульської конвенції створити норму КК України яка передбачала б встановлення кримінальної відповідальності за гендерно зумовлений наклеп [1].

Список використаних джерел

1. Гендерна чутливість судових комунікацій. URL: http://www.vru.gov.ua/content/file/3.Chernyavska-Gender_Equality_.pdf.

Роціна І. О.,

професор кафедри конституційного, адміністративного та кримінального права ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана», кандидат юридичних наук, доцент

ЄВРОПЕЙСЬКА КОНВЕНЦІЯ ПРО ЗАХИСТ ПРАВ ЛЮДИНИ І ОСНОВОПОЛОЖНИХ СВОБОД ЯК ДОКТРИНА УДОСКОНАЛЕННЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА УКРАЇНИ

4.11.1950 р. у Римі 15 західноєвропейських держав підписали Європейську конвенцію про захист прав людини і основоположних свобод (надалі – Європейська конвенція). 17.07.1997 р. цю Європейську конвенцію, Перший протокол та протоколи № 2, 4, 7 та 11 до неї ратифікувала й Україна, а також визнала обов’язковою юрисдикцію Європейського суду з прав людини (надалі – Європейський суд) у всіх питаннях, що стосуються тлумачення і застосування Європейської конвенції. Ратифікація Україною Європейської конвенції зумовлює перегляд окремих положень національного кримінального права, а зовнішньополітичний курс, спрямований на вступ до Європейського Союзу, визначає питання про ефективність, створених у державі, правових процедур захисту прав і свобод людини.

Європейська конвенція має 12 статей і ряд протоколів до неї, які безпосередньо стосуються кримінального права України. А саме: ст. 2 (право на життя), ст. 3 (заборона катування), ст. 4 (заборона рабства і

примусової праці), ст. 5 (право на свободу та особисту недоторканність), ст. 6 (право на справедливий суд), ст. 7 (ніякого покарання без закону), ст. 8 (право на повагу до приватного і сімейного життя), ст. 9 (свобода думки, совісті і релігії), ст. 10 (свобода вираження поглядів), ст. 11 (свобода зібрань та об'єднання), ст. 13 (право на ефективний засіб правового захисту) і ст. 14 (заборона дискримінації) [1, с. 215–219].

З аналізу цих статей видно, що вони сформульовані дуже широко, а тому діапазон їх застосування, для захисту прав людини, досить великий. Нами буде розглянута тільки одна проблема – реальне відшкодування потерпілому шкоди, заподіяної незаконним затриманням або арештом.

У п. 5 ст. 5 Європейської конвенції зазначено, що кожен, хто є потерпілим від арешту або затримання, здійсненого всупереч положенням цієї статті, має забезпечене правовою санкцією право на відшкодування.

Статтею 56 Конституції України встановлено, що кожен має право на відшкодування за рахунок держави матеріальної та моральної шкоди, завданої незаконними рішеннями, діями чи бездіяльністю органів державної влади, їх посадових і службових осіб при здійсненні ними своїх повноважень [2]. Це конституційне положення конкретизоване в ст. 130 КПК України, у якій встановлено, можливість відшкодування (компенсації) шкоди завданої незаконними рішеннями, діями чи бездіяльністю органу, що здійснює оперативно-розшукову діяльність, досудове розслідування, прокуратури або суду за рахунок Державного бюджету України у випадках та в порядку, передбачених законом [3].

Законом України от 01.12.1994 № 266/94-ВР «Про порядок відшкодування шкоди, завданої громадянину незаконними діями органів, що здійснюють оперативно-розшукову діяльність, органів досудового розслідування, прокуратури і суду» регламентовано підстави і порядок відшкодування шкоди. У більшості випадків розмір такого відшкодування, відповідно до ст. 12 цього Закону розмір відшкодуваної шкоди, залежно від того, який орган провадив слідчі (розшукові) дії чи розглядав справу, у місячний термін з дня звернення громадянина визначають відповідні органи, що здійснюють оперативно-розшукову діяльність, досудове розслідування, прокуратура і суд, про що виносять постанову (ухвалу). Якщо кримінальне провадження закрито судом при розгляді кримінальної справи в апеляційному або касаційному порядку, зазначені дії провадить суд, що розглядав справу у першій інстанції [4].

Порядок застосування цього Закону регулюється Положенням про застосування Закону України «Про порядок відшкодування шкоди, завданої громадянину незаконними діями органів дізнання, попереднього слідства, прокуратури і суду», яке затверджене наказом Міністерства юстиції, Генеральної прокуратури та Міністерства фінансів України від 04.03.1996р. № 6/5/3/41 [5].

Однак, незважаючи на наявність цих норм органи дізнання, досудового слідства, прокуратури і суду до сих пір не завжди їх

дотримуються. Це недотримання фактично позбавляє громадян, які постраждали від незаконних дій вказаних органів, можливості відшкодувати збиток, заподіяний внаслідок таких дій.

В юридичній літературі також зверталася увага на те, що на сьогодні досить важко в судовому порядку отримати повне задоволення всіх вимог щодо відшкодування шкоди, як матеріальної, так і моральної [6, с. 131; 7].

Зазначене зокрема стосується відшкодування шкоди завданої громадянинуві незаконними діями органів, що здійснюють оперативно-розшукову діяльність, органів досудового розслідування, прокуратури і суду. Така ситуація підтверджується рішеннями Європейського суду з прав людини, якими констатовано порушення п. 5 ст. 5 Європейської конвенції з огляду на неможливість для заявників отримати відшкодування шкоди, завданої національними органами у провадженні в їхніх кримінальних справах. Наприклад, «Мироненко і Мартенко проти України» [7].

Основними причинами такого стану з відшкодуванням цієї шкоди є:

- а) відсутність в законодавстві термінів відшкодування шкоди;
- б) відсутність в кримінальному кодексі України відповідальності за невідшкодування збитків.

Тому, з метою повного і швидкого відновлювання прав потерпілого від шкоди, завданої громадянинуві незаконними діями органів, що здійснюють оперативно-розшукову діяльність, органів досудового розслідування, прокуратури і суду, на нашу думку, необхідно:

1. Закон України від 01.12.1994 № 266/94-ВР «Про порядок відшкодування шкоди, завданої громадянинуві незаконними діями органів, що здійснюють оперативно-розшукову діяльність, органів досудового розслідування, прокуратури і суду» доповнити статтею 16 такого змісту: «Відшкодування шкоди здійснюється в місячний термін з моменту подачі заяви потерпілим».

2. Кримінальний кодекс України доповнити статтею 382¹, такого змісту: «Невиконання вироку, рішення, ухвали, постанови суду, що набрали законної сили, з метою невідшкодування потерпілому шкоди, завданої громадянинуві незаконними діями органів, що здійснюють оперативно-розшукову діяльність, органів досудового розслідування, прокуратури і суду або перешкоджання їх виконанню – карається позбавленням волі на строк від трьох до восьми років з позбавленням права обіймати пені посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років».

Список використаних джерел

1. Європейська конвенція про захист прав людини і основоположних свобод. Право України. 2010. № 10. С. 215 – 233.
2. Конституція України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР. Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141.

3. Кримінальний процесуальний кодекс України: Кодекс, Закон від 13.04.2012 р. № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>.

4. Про порядок відшкодування шкоди, завданої громадянину незаконними діями органів, що здійснюють оперативно-розшукову діяльність, досудове розслідування, прокуратури або суду: Закон України від 01.12.1994 № 266/94-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/266/94-%D0%B2%D1%80/card6#Public>.

5. Про порядок відшкодування шкоди, завданої громадянину незаконними діями органів дізнання, попереднього слідства, прокуратури і суду: Положення про застосування Закону України від 04.03.1996 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0106-96.#Text>.

6. Куцкір Г. М. Підстави відшкодування шкоди, завданої незаконним позбавленням або обмеженням права власності у кримінальному провадженні. Наше право. 2014. № 6. С. 131–137. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nashp_2014_6_24.

7. Музика-Стефанчук О. А. Фінансово-правові проблеми відшкодування шкоди, завданої незаконними рішеннями, діями чи бездіяльністю органів http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pis_2012_3_21.

8. Рішення у справі «Мироненко і Мартенко проти України» від 10 грудня 2009 року, заява № 4785/02. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/97567>.

Симоненко Н. О.,

доцент кафедри кримінального права
Національної академії внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук

КВАЛІФІКУЮЧІ ОЗНАКИ СКЛАДУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ, ЩО ПЕРЕДБАЧАЄ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ЗГВАЛТУВАННЯ

В науці кримінального права склади кримінальних правопорушень традиційно поділяють на основні (прості), склади з обставинами, що пом'якшують відповідальність (привілейовані склади) та склади з обставинами, що обтяжують відповідальність (склади з кваліфікуючими ознаками). Отже, під кваліфікованими розуміють склади кримінальних правопорушень, які наділені ознаками, що посилюють відповідальність, тобто, крім ознак основного складу, вони містять ознаки, що характеризують його підвищену суспільну небезпечність.

Відповідно, ст. 152 КК України складається із шести частин та містить такі склади кримінального правопорушення як основний, кваліфікований та особливо кваліфікований.

Кваліфікуючими ознаками згвалтування (ч. 2 ст. 152 КК) є вчинення його: повторно; особою, яка раніше вчинила будь-яке із кримінальних правопорушень, передбачених статтями 153–155 КК;